

ЧИННИКИ, ЯКІ ВПЛИВАЮТЬ НА ІНВЕСТИЦІЙНУ ДІЯЛЬНІСТЬ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ У СФЕРІ ТОРГІВЛІ

Розглянуто основні ознаки інвестиційної діяльності суб'єктів господарювання у сфері торгівлі. Характеризується взаємодія складників чинників впливу на механізм управління інвестиційним процесом торговельного підприємства. Здійснено систематизацію чинників формування інвестиційної політики підприємства торгівлі в умовах ринку.

*Assoc. prof. V.I. Blonska; undergraduate T.M. Kovcunyak –
L'viv commercial academy*

Factors which influence on investment activity of subjects of manage in the field of trade

The basic signs of investment activity of subjects of manage are examined in the field of trade. Co-operation of component factors of influence on the mechanism of investment process control of auction enterprise is characterized. Systematization of factors of forming of investment policy of trade enterprise is conducted in the conditions of market

В умовах фінансової нестабільності та кризового стану економіки України надзвичайно важливого значення набуває активізація інвестиційної діяльності, оскільки без цього неможливо здійснювати прогресивні структурні зрушення в економіці, інноваційне оновлення її реального сектора, підвищення конкурентоспроможності та забезпечення сталого соціально-економічного розвитку держави.

Дослідження теоретичних та практичних проблем розвитку торгівлі, формування торговельної мережі та інвестиційних процесів у цій галузі відображено у працях вітчизняних та зарубіжних вчених: А. Амоші, І. Бланка, М. Виноградського, Г. Губерної, Б. Данилишина, В. Карсекіна, М. Крейніної, О. Носової, В. Пили, Д. Стеценка, О. Тридіда, І. Школи, А. Гранберга, О. Донічева, Х. Армстронга, М. Дайламі, Л. Ларуша та ін.

Незважаючи на високий науковий рівень, та глибину теоретичних і прикладних досліджень окремих напрямів та чинників галузевих і регіональних економічних процесів, питання інвестиційної діяльності підприємств торгівлі потребують додаткового дослідження та науково-методичного обґрунтування, зокрема, ретельного вивчення вимагають проблеми узгодженості інтересів населення, держави та підприємств, форм інвестування та механізмів управління роздрібною торговельною мережею [5, с. 3].

Вирішення складних соціально-економічних проблем підвищення якості торговельного обслуговування населення, формування локальних споживчих ринків, розвиток роздрібною торговельною мережі – всі ці завдання можливі за умов істотної активізації інвестиційної діяльності торговельних підприємств на принципах поєднання ринкового та регульованого управління, що зумовило актуальність дослідження чинників, які впливають на інвестиційну діяльність торговельного підприємства та визначення основних напрямів підвищення ефективності управління його інвестиційною політикою.

Потрібно зазначити, що внаслідок світової фінансової кризи, а також внутрішніх негараздів у сфері економіки України відбувається відтік інвестиційного капіталу та погіршення інвестиційного клімату, що характерно для усіх галузей економіки, зокрема й підприємств торгівлі.

За даними вітчизняних аналітиків, зокрема Українського ділового тижневика "Контракти" [7], український бізнес виявився неготовим до роботи в умовах стагнації і, як наслідок, виникають значні ризики банкрутства роздрібних торговельних мереж, які не приділяли значної уваги створенню ефективних бізнес-стратегій. В умовах кредитної кризи значне боргове навантаження, яке характерне для більшості великих торговельних підприємств, є критично високим. Ситуація ускладнюється падінням споживчого попиту, тому можливим є нарощення залишків неліквідних товарів, що фактично "заморожують" обігові кошти в товарних запасах. Тому деяким торговельним підприємствам доведеться не тільки відкласти реалізацію нових інвестиційних проектів, але й згорнути вже розпочаті програми розширення обсягів діяльності. Отже, дефіцит власних обігових коштів підприємства, чистий відтік капіталу та складність залучення додаткових коштів з кредитних ресурсів можуть призвести до зниження обсягу валового нагромадження капіталу, і, як наслідок, – погіршення тенденцій щодо інвестиційних процесів в Україні.

Таким чином, для більшості торговельних підприємств актуальним є розроблення антикризової бізнес-стратегії, що базується на принципах стагнації та умовах дефіциту інвестиційних ресурсів. Виходячи з цього, на нашу думку, лише окремі торговельні підприємства, що зможуть об'єктивно оцінити основні чинники, які впливають на його інвестиційну діяльність на макрота мікрорівнях, мають змогу використати потенційні можливості розвитку діяльності в умовах кризи і не лише зберегти свої конкурентні позиції на ринку, але і значно зміцнити свій економічний потенціал.

Розкриваючи теоретичні аспекти інвестиційної діяльності на рівні окремого торговельного підприємства, ми вважаємо, що механізм управління інвестиційними процесами торговельного підприємства має лише такі характеристики: за природою інтересів і характером завдань він є організаційно-економічним; за рівнем функціонування – реалізується на рівні підприємства; за способом здійснення цілей є механізмом змішаного управління, який об'єднує в собі самоуправління та управління ринковими структурами, також впливають державні органи; за способом реалізації є інструментом реалізації управління інвестиційним процесом у динаміці; до складу механізму управління інвестиційними процесами торговельного підприємства входять внутрішній складник управління (управління інвестиційним процесом підприємства і внутрішні чинники впливу на нього) та зовнішній складник регулювання (зовнішні чинники впливу на інвестиційний процес) (рис. 1). Кожен складник виконує свої специфічні функції, доповнюючи один одного, що забезпечує ефективне функціонування усього механізму управління інвестиційним процесом [1, с. 5].

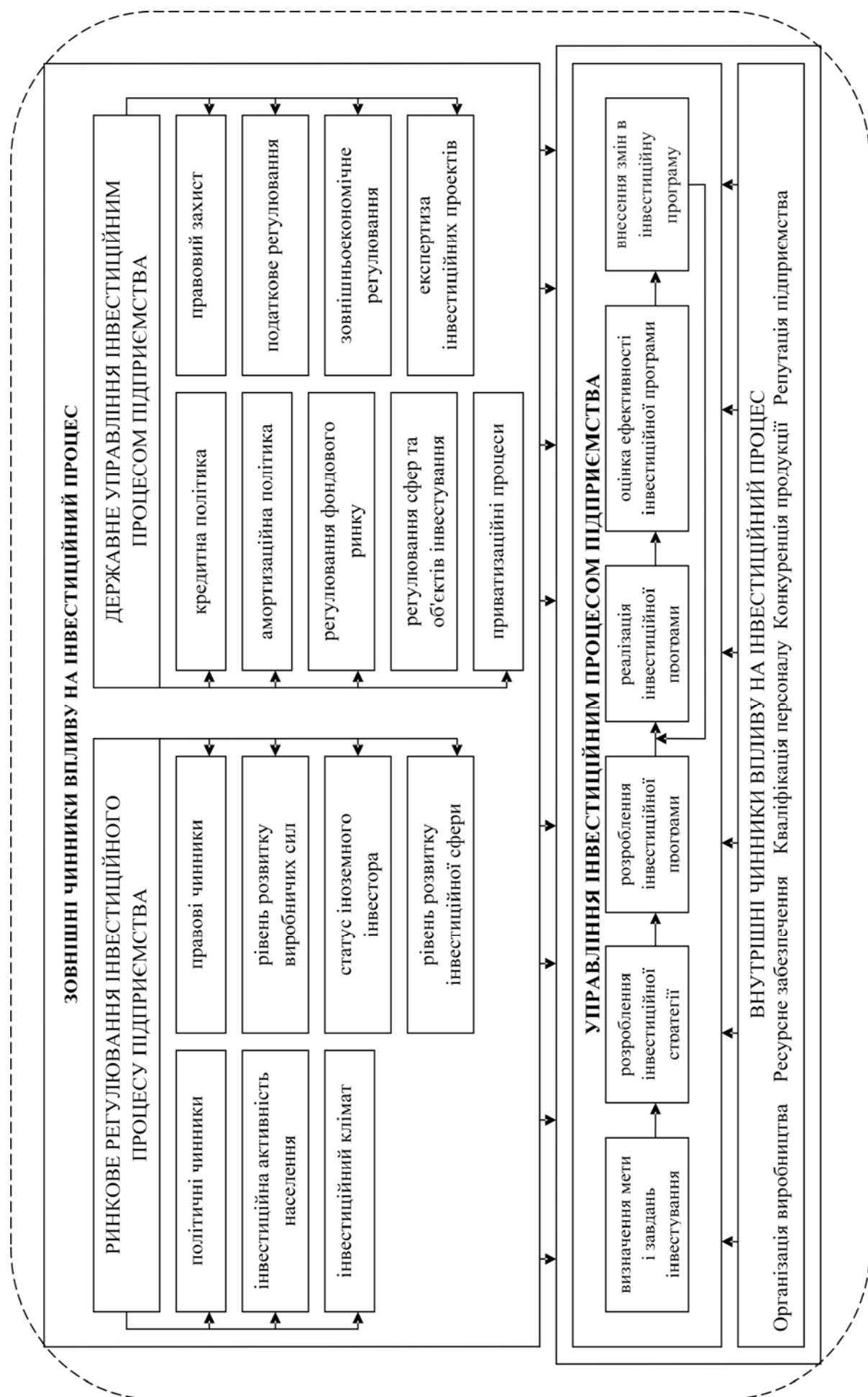

Рис. 1. Взаємодія складових чинників впливу на механізм управління інвестиційним процесом торговельного підприємства [1, с.7]

Успішна діяльність торговельного підприємства залежить від багатьох як зовнішніх, так і внутрішніх чинників. Виходячи з цього, метою даного дослідження є виявлення та систематизація основних чинників, які впливають на формування інвестиційної політики підприємств роздрібної торгівлі. Відповідно до основних теоретичних положень, представлених в науковій економічній літературі, усі зовнішні чинники в найбільш загальному виді підрозділяють на дві основні групи – чинники прямого і непрямого впливу на підприємства.

Ми поділяємо точку зору відомих закордонних економістів Ф. Котлера, М. Мескона, П. Друкера та ін. [3, 4, 8], які вважають, що середовище прямого впливу охоплює чинники, які безпосередньо впливають на операції організації (підприємства) і випробують на собі прямий вплив операцій підприємства (організації). Під середовищем непрямого впливу розуміють чинники, що можуть не робити прямого негайного впливу на операції, але позначаються на них. До таких чинників належать: стан економіки держави; науково-технічний прогрес; соціокультурні чинники; політичні зміни; істотні події (для галузі або для конкретної організації), що відбуваються в інших країнах; ін. При цьому чинники зовнішнього середовища пов'язані один з одним. Взаємозв'язок чинників зовнішнього середовища – це рівень сили, з яким зміна одного впливає на інші чинники. Так само, як зміна будь-якої внутрішньої перемінної може позначатися на інших, зміна одного чинника оточення може зумовлювати зміну інших [6, с. 115]. До чинників зовнішнього середовища непрямого впливу, що впливають на формування інвестиційної політики підприємств торгівлі, можна віднести такі: політична стабільність; стабільність державної економічної і соціальної політики; фінансова, кредитна і податкова політика держави; розвиток галузей економіки держави та ін.

Спираючись на зазначене, ми вважаємо доцільним серед чинників зовнішнього середовища непрямого впливу на формування інвестиційної політики підприємств торгівлі виділити три основні групи:

1. Чинники, які визначають економічну стабільність держави, а саме інвестиційний клімат, який розглядається як комплексний чинник, який відображає сукупний вплив таких чинників, як політичні, економічні, соціальні та юридичні; стан та розвиток основних ринків – інвестиційного, ринку капіталу та праці; сукупний попит та сукупна пропозиція; розвиток галузей економіки, а особливо – зовнішньої торгівлі та ін.
2. Чинники державного впливу на інвестиційне середовище: державна грошово-кредитна політика; державна податкова політика; державна амортизаційна політика; регулювання об'єктів та сфер інвестування; регулювання фондового ринку та фінансових інвестицій та ін.
3. Міжнародні чинники: інвестиційна привабливість держави на світовому ринку; міжнародний розподіл праці; міжнародні інвестиційні інститути та фінансово-інвестиційні фонди; чинна система міжнародних розрахунків; розвиток міжнародної торгівлі та ін.

До чинників, які безпосередньо впливають на інвестиційну діяльність підприємства, зокрема й у сфері торгівлі, передусім, належать такі:

1. Рівень і структура сукупного попиту, що, своєю чергою, є функцією багатьох змінних. Хоч інвестиції можуть безпосередньо впливати на попит,

але первинним і головним є все ж зв'язок: попит – інвестиції. Це визначається самим механізмом ринкової економіки. Інвестиційний попит залежить від чинників, які визначають рівень і структуру сукупного попиту загалом. Попит є суспільним орієнтиром для торговельних підприємств та інвесторів – це свого роду індикатор, що безпосередньо впливає на інвестиційну підприємницьку діяльність. На нашу думку, падіння споживчого попиту, що зумовлено значним зменшенням реальних доходів населення і як наслідок їх купівельної спроможності, призведе до зменшення обсягів торговельного діяльності підприємств, що реалізують товари підвищеної якості та ціни, а також тих, які не можна віднести до товарів першої необхідності.

2. Норма відсотка вказує на ступінь доступності позикових коштів для торговельних підприємств. Низький рівень реального відсотка сприяє росту інвестицій з двох причин: по-перше, дешевшає позиковий капітал, по-друге, зростають, зазвичай, курси акцій, що певною мірою полегшує завдання мобілізації вільних коштів акціонерними товариствами. Водночас низький рівень відсотка повинен стримувати сам процес нагромадження коштів фінансовими посередниками. Проте, за Кейнсом, за високого рівня відсотка набуває великої сили інша залежність. Вона полягає в тому, що високий рівень відсотка скорочує обсяги інвестицій, а це створює тенденцію до зниження загального розміру зайнятості, прибутку, а отже, потенційного нагромадження. Отже, виходячи з наведеного, ми бачимо, що значне збільшення норми відсотків, яке характерне для банківської системи України, призвело до негативних наслідків у сфері інвестиційної діяльності, значно погіршило інвестиційний клімат, що як наслідок призведе в майбутньому до значних скорочень обсягів інвестицій у більшість галузей економіки України.

3. Гранична ефективність капіталу. Поняття граничної ефективності капіталу Кейнс визначає як співвідношення між поточною ціною пропозиції додаткової одиниці капітального майна й прибутком, що від нього очікується протягом усього терміну служби. На граничну ефективність капіталу має вирішальний вплив не поточний прибуток від капітального будівництва, а очікуваний майбутній прибуток.

4. Стан і механізм регулювання грошово-кредитної системи. Передбачається оцінка умов трансформації заощаджень в інвестиції. При цьому, якщо гроші мають стійкі характеристики, то це означає, що вони ефективно працюють на інвестиції [2, с. 26]. У контексті останніх подій на вітчизняному ринку, важливо виділити також такі чинники зовнішнього середовища, як стабільність грошової одиниці держави та зменшення валютних коливань. Адже, невизначеність курсу національної валюти є негативним чинником впливу на інвестиційну діяльність та значно збільшує її ризики. Внаслідок цього у процесі реалізації інвестиційних проектів за рахунок залучених джерел девальвація гривні може призвести до значних збитків, або і банкрутства тих суб'єктів господарювання у сфері торгівлі, які потрапили у залежність від кредитів у валюті.

Таким чином, реалізація різномасштабних інвестиційних процесів умотивовується обґрунтованим прагненням інвесторів брати участь у певно-

му виді бізнесу. Тому у процесі прийняття проектного рішення щодо його інвестування великого значення набуває оцінка інвестиційної привабливості різного рівня і особливо об'єктів господарювання. У зв'язку із актуальністю цієї теми ми дослідили різні підходи економістів-науковців щодо поняття інвестиційної привабливості торговельного підприємства через призму внутрішніх чинників. Доведено, що комплексна система показників передбачає формування інтегрального показника інвестиційної привабливості торговельного підприємства. Для його розрахунку використовують такі групи показників: оцінка майнового стану; коефіцієнти ліквідності; показники фінансової стабільності; показники ділової активності; рентабельність та ін.

Результатом виконаного теоретичного дослідження чинників, які впливають на формування інвестиційної політики підприємства та особливостей торговельної діяльності, стала систематизація чинників формування інвестиційної політики підприємства торгівлі в умовах ринку. Запропонована система заснована на ієрархічному комплексному взаємозв'язку і взаємозумовленості чинників різного рівня впливу на інвестиційну політику підприємства торгівлі, зокрема:

- до складу зовнішніх чинників непрямого впливу належать загальнодержавні, які забезпечують інвестиційну активність;
- до складу зовнішніх чинників прямого впливу відібрано чинники, які безпосередньо впливають на ефективність діяльності підприємств торгівлі (попит, конкуренти, споживчий ринок, розвиток інфраструктури інвестиційного ринку), зумовлюють їх базові стратегії розвитку та інвестиційну політику підприємства;
- серед внутрішніх чинників вибрано саме ті, на базі яких приймається рішення щодо формування певної інвестиційної політики підприємства торгівлі з урахуванням як галузевої специфіки, так і особливостей розвитку економіки даного регіону, а саме – загальна політика підприємства, місія та система цілей, базова стратегія розвитку, методи та джерела фінансування інвестицій, ефективність діяльності підприємства.

Таким чином, використання цієї системи чинників макро- та мікросередовища сприятиме підвищенню ефективності управлінських рішень під час розроблення інвестиційної політики підприємства торгівлі та реалізації окремих інвестиційних проектів зі врахуванням комплексної бізнес-стратегії його розвитку.

Література

1. **Грузд М.В.** Розроблення механізму управління інвестиційними процесами промислових підприємств : автореф. дис. на здобуття наук. ступ. канд. екон. наук. – Харків : ХНЕУ, 2006. – 20 с.
2. **Денисенко М.П.** Основи інвестиційної діяльності : підручник / М.П. Денисенко – К. : Алерта, 2003. – 338 с.
3. **Котлер Ф.** Маркетинг, менеджмент : пер. с англ. / под ред. Л.А. Волковой. – СПб. : Изд-во "Питер", 2000. – 752 с.
4. **Мескон М.Х., Альберт Х., Хедоури Ф.** Основы менеджмента : пер. с англ. – М. : Изд-во "Дело", 1992. – 702 с.
5. **Ольшанський О.В.** Управління інвестиційною діяльністю підприємств з формування роздрібною торговельною мережі : автореф. дис. на здобуття наук. ступ. канд. екон. наук. – Харків : Харківський держ. у-тет харчування та торгівлі, 2008. – 19 с.
6. **Портер М.** Международная конкуренция : пер. с англ. / под ред. В.Д. Щетинина. – М. : Международные отношения, 1993. – 896 с.

7. Струк О. Криза жанру: український бізнес, що звик до високої дохідності, виявився недостатнім до роботи в умовах стагнації / О. Стук // Контракти. – 2008. – № 44.

8. Drucker P.F. Innovation and Entrepreneurship Practice and principles. – New York, 1985. – 277 pp.

УДК 338.5 Доц. К.І. Редченко; магістрант А.О. Романченко – Львівська КА

ЦІНОУТВОРЕННЯ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

Розкрито поняття ціни та механізму ціноутворення як підприємства, так і держави загалом, а також ознайомлено з методами та чинниками ціноутворення. Обґрунтовано питання оптимального ціноутворення в умовах ринкової нестабільності та методи вирішення пов'язаних з ним проблем.

Ключові слова: ціна, ціноутворення, цільовий прибуток, методи ціноутворення, чинники ціноутворення, "цінова війна", політика ціноутворення і стратегія підприємства.

*Assoc. prof. K.I. Redtchenko;
undergraduate A.O. Romanchenko – L'viv commercial academy*

Pricing in modern terms

The aim of this article is the understanding of the definition of price and pricing of corporation and state in general and also giving the description of methods and factors of pricing. The principle output of this article is to find resolution of pricing in the difficult conditions world market trade and ways of dissolving problems connecting with it.

Keywords: price, pricing, target income, methods of pricing, factors of pricing, policy of pricing and business strategy.

Ціна є економічною категорією, яка означає суму грошей, за яку продавець хоче продати, а покупець готовий купити товар. Ціна певної кількості товарів становить його вартість, звідси ціна – грошова вартість товару. Коли одиницю певного товару обмінюють на певну кількість іншого товару, це останнє стає товарною ціною певного товару.

Таким чином, ціна – це складна економічна категорія, в якій фокусують практично всі основні економічні відносини в суспільстві. Передусім, це стосується виробництва та реалізації продукції, формуванню її вартості, а також до створення, розподілу і використання грошових коштів. Ціна опосередковує всі товарно-грошові відносини.

Усі ціни, які діють в економіці країни, взаємопов'язані і створюють єдину систему. Ця система піддається впливу всебічних ринкових чинників, і тому вона знаходиться у неперервному русі та розвитку. Система цін складається із різних видів цін, які тісно між собою пов'язані і взаємозалежні.

Взаємозв'язок і взаємозалежність цін визначають двома найважливішими чинниками: єдністю процесу формування витрат у всіх сферах і галузях економіки, взаємозв'язком усіх елементів ринкового механізму господарювання і всіх суб'єктів, діючих на ринку. Всі ціни класифікуються залежно від певних ознак.

Отже, ціна та цінова політика займають центральне місце серед різноманітних важелів економічного механізму управління підприємством, а широкий набір цін дає змогу йому вибирати свою цінову стратегію в конкретних умовах, що склалися на ринку.